

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*

Comparison of Readability Degree of Texts in Yeni Hitit 3 and İstanbul C1+ Text Books Which are Used in Teaching Turkish to Foreigners

Nurşat BİÇER**, Yakup ALAN***

Öz: Bu araştırmanın amacı; yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından ders kitaplarındaki metinlerin hece, sözcük ve cümle uzunlukları hesaplanmıştır. Elde edilen veriler Ateşman'ın (1997) Türkçeye uyarladığı Flesch formülü kullanılarak analiz edilmiş ve metinlerin okunabilirlik puanları belirlenmiştir. Daha sonra kitaplarda yer alan metinlerin kolaydan zora doğru sıralaması yapılarak metinler öğrenci düzeyine uygunluğu açısından karşılaştırılmıştır. İki kitap arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda iki kitap arasında sözcük uzunluğu, cümle uzunluğu ve okunabilirlik puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre Yeni Hitit 3 ders kitabının İstanbul C1+ ders kitabına göre daha zor düzeyde metinlerden oluştuğu saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarından hareketle bu alanda ders kitabı hazırlayanlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, yabancılara Türkçe öğretimi, yeni Hitit, ders kitabı, İstanbul C1+

Abstract: In this study, it is aimed to determine readability degree of texts which are in Yeni Hitit 3 Yeni Hitit 3 and İstanbul C1+ used by many language centers for teaching Turkish to foreigners. Document analysis from quality research methods is used in this study. Syllable, word and sentence lengths are calculated by selecting texts in the text books by researches. Digital data is analyzed by using Flesch formula which was adapted to Turkish by Ateşman (1997) and readability scores of texts are determined. In the study, the texts in the books were ordered from the easy to the hard and the texts were compared in terms of their suitability to the student level. Independent sampling t-test is used to determine if there is difference between two books. As a result of the research, it was seen that there was a significant difference between word length, sentence length and readability scores between two books. According to this, it can be said that the Yeni Hitit 3 course book is composed of texts more difficult than the İstanbul C1 + course book. It is expected that this study will give an idea about how the books which are widely used in teaching Turkish to foreigners should be in terms of the readability level.

Keywords: Readability, teaching Turkish to foreigners, new Hitit, course book, İstanbul C1+

Giriş

Eğitimin her kademesinde olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de ders kitapları en çok kullanılan önemli materyallerden biridir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kitaplarda okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanı dikkate alınarak yabancıların bu becerileri geliştirmesi amaçlanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında yukarıda sayılan becerilerin geliştirilmesi için

*Bu makale, 27-28 Nisan 2017 tarihleri arasında Bursa'da düzenlenen “Uluslararası Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu”nda sunulan sözlü bildiriden üretilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi, Kilis-Türkiye, e-posta: nursatbicer@gmail.com

***Öğr. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi, Kilis-Türkiye, e-posta: alanyakup@gmail.com

metinlerden sıkça yararlanılmakta ve metinler önemli bir öğrenme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle temel materyal olma özelliğine sahip olan ders kitaplarında yer alan metinlerin hedef ve içinde bulunulan dil seviyesine (A1-A2-B1-B2-C1) uygunluğu oldukça önemlidir. Bu bağlamda düzeye uygun metinlerle okuma çalışmalarından fayda sağlanabilecek ve yabancılara Türkçe öğretiminin hedeflerine ulaşılacaktır.

Ders kitaplarına metin seçerken metinlerin hedef kitleye uygunluğunu anlamının çeşitli yolları vardır ve bu yollardan biri de metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemektir. Okunabilirlik kavramı genellikle bir metnin okunma güçlüğüne birtakım matematiksel formüller aracılığıyla hesaplanması anlamında kullanılmaktadır (Ülper, 2010). Ateşman'a (1997) göre ise okunabilirlik, metinlerin okuyan tarafından kolay ya da güç anlaşılır olmasıdır. Okunabilirlik çalışmalarının amacı metinde anlaşılabilir bir dil kullanmayı sağlamaktır (Chall, 1988). Metnin dilinin anlaşılabilir olması metni okumaya devam etmeyi sağlamada ve metnin okur arasında ilişki kurmada bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir.

Metnin okunabilirlik düzeyinin öğrenci düzeyine uygun olmaması durumunda öğretimde olumsuz durumlar yaşanabilir. Metnin güç olması öğrencinin okuma yeteneğini zorlamakta; kolay olması da ilgi uyandırmamaktadır. Bu nedenle öğrencilere zorluk derecelerine göre okuma metni seçilmelidir (Güneş, 2000, s. 235). Çünkü öğrenciler, öğretimsel metinlerin zorluk düzeyleri, kendilerinin okuma seviyeleri ile aynı olduğu zaman en uygun öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler (Zakaluk ve Samuels, 1988, aktaran Solmaz, 2009, s. 14). Bu nedenlerle uygun öğrenmenin gerçekleşebilmesi ve doğru metinlerin seçilebilmesi için metinlerin okunabilirlik düzeylerini tanımlamaya ve sınıflamaya yönelik çalışmalar yapılmış ve farklı yöntemler denenmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılmasına yönelik alanyazınında genel kabul görmüş üç yaklaşım vardır. Bunlar; uzman görüşü, çıkartmalı okunabilirlik işlemi ve okunabilirlik formülüdür (Klare, 1963, Aktaran Çetinkaya ve Uzun, 2010, s. 142).

Okunabilirlik formülleri, metnin zorluk seviyesinin kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu gibi metnin sayılabilir öğelerinin, sayısal verilere dayanarak tahmin etmeye yarayan araçlardır (Chatman ve Goetz, 1985, s. 150, aktaran Hızarcı, 2009, s. 50). Bu yüzden okunabilirlik formülleri ders kitaplarına uygun metin seçme, bireye veya gruba uygun kitap belirleme amacıyla kullanılmaya uygundur (Temur, 2003). Formüllerin kullanımının kolay olması ve nesnel sonuçlar vermesi sayesinde formüller sık kullanılan araçlar olmuşlardır. Kesin bir ölçüt olmamakla birlikte formüller metnin güçlüğü hakkında fikir verir.

Bir metnin okuyucu tarafından kolay algılanması metni anlamaya yönelik sürecin ilk basmağı olarak düşünülebilir. Ancak metinle ilgili sayısal verilerin metnin anlaşılabilir olmasını garantiyeceği söylenemez. Okunabilirlik ve anlaşılabilirlik genellikle farklı kavramlar olarak görülmektedir. Anlaşılabilirlik, metne ait niceliksel özelliklerin yanı sıra birtakım niteliksel özelliklere de bağımlıdır (Ateşman, 1997). Buna göre anlaşılabilirlik metinde hangi konudan söz edildiğine, düşüncenin hangi sırayla ve nasıl aktarıldığına ve okuyanın o konuda bilgisinin olup olmadığına göre değişmektedir (Ateşman, 1997). Metnin nitel özellikleri ve okuyucunun özellikleri anlama sürecinin tamamlayıcıları olacaktır. Dolayısıyla bir metnin okunabilir olduğunu söylemek veya o metnin hangi sınıfa hitap ettiğini adreslemek metinlerin anlaşılabilirliği hakkında az da olsa bilgi verebilmektedir.” (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s. 60).

Türkiye'de okunabilirlik kavramıyla ilgili çalışmaların 90'larda başladığı görülmektedir. Bu alanda Türkçe metinlerin güçlük düzeylerini tanımlamak ve sınıflamak amacıyla ilk çalışma Ateşman (1997) tarafından yapılmıştır. Yine bir diğer önemli çalışmayı ise doktora tezi olarak Çetinkaya (2010) hazırlamıştır. Bu çalışmada Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini tanımlama ve sınıflamaya yönelik formül geliştirilmiştir.

Alanyazında metinlerin okunabilirliğiyle ilgili çokça çalışma olmasına rağmen yabancılara Türkçe öğretimi alanında bu çalışmalar yetersizdir. Bu alanda Yılmaz ve Temiz (2014) Hitit serisindeki metinleri inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada ise Hitit 3 ile İstanbul C1+ kitapları okunabilirlik açısından karşılaştırılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaygın bir şekilde kullanılan bu iki serinin kitaplarının okunabilirlik açısından karşılaştırılmasının alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada; yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Belirlenen amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Yeni Hitit 3 kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
- İstanbul C1+ kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
- Yeni Hitit 3 ile İstanbul C1+ kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmada doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187). Bu yöntemle metinlerin var olan durumu betimlenmiştir.

İncelenen Dokümanlar

Çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitapları seçilmiştir. Bu kitapların yaygın bir şekilde kullanılması ve ileri düzey Türkçe için hazırlanmış olmaları bu kitapların seçilmesindeki en önemli etkidir. Yeni Hitit 3'e ait veriler Yılmaz ve Temiz (2014) tarafından yapılan çalışmadan alınmış, İstanbul C1+ kitabının hesaplamaları ise araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Yeni Hitit 3 kitabında 38; İstanbul C1+ kitabında ise 36 metin okunabilirlik açısından incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ders kitaplarındaki düzyazıya dayalı metinler araştırmacılar tarafından belirlenerek hece, sözcük ve cümle uzunlukları hesaplanmıştır. Heceler Türkçenin hece belirleme metoduna göre bölümlenmiştir. Sözcük sayısı belirlenirken boşlukla aralanmış sayılar, semboller ve birleştirme çizgisiyle ayrılmış sözcükler ve kısaltmalar sözcük olarak kabul edilmiştir. Cümlelerin sayısı ise noktalama işaretleriyle ayrılma durumlarına göre belirlenmiştir. Belirlenen veriler SPSS 17.0 programıyla analize tabi tutulmuştur. Analiz yapılırken iki kitap arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır.

Belirlenen sayısal veriler Ateşman'ın (1997) Türkçeye uyarladığı Flesch formülü kullanılarak analiz edilmiş ve metinlerin okunabilirlik puanları belirlenmiştir.

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - (40,175 \cdot x_1) - (2,610 \cdot x_2)$$

x1= Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x2=Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 1
Okunabilirlik Sayısı ve Düzeyi Aralıkları

Okunabilirlik Düzeyi	Okunabilirlik Sayısı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Bulgular

Yeni Hitit 3 ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri hesaplanmış ve sonuçlara ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2
Yeni Hitit 3 Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Durumları

Ünite	Metnin Adı	Top. Hece Sayısı	Top. Kelime Sayısı	Top. Cümle Sayısı	Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
1	Şimdiki Çocuklar Harika (s. 14)	247	104	12	2,375	8,666667	80,78938	Kolay
1	Beyaz Gemi (s. 22)	301	111	7	2,711712	15,85714	48,49484	Zor
2	Aşk mı İhanet mi? (s. 28)		102	9	2,598039	11,33333	64,86877	Orta
2	Büyümek mi Yaşlanmak mı?	295	111	9	2,657658	12,33333	59,8636	Orta
2	İhtiyar Delikanlı (s. 32)	287	114	10	2,517544	11,4	67,92868	Orta
3	Korkudan Fobiye (s. 34)	301	115	7	2,617391	16,42857	50,79273	Orta
3	Aşk mı Tutku mu? (s. 40)	293	109	12	2,688073	9,083333	67,12415	Orta
3	Obsesif Aşklar (s. 40)	278	100	9	2,78	11,11111	58,1385	Orta
4	İskoçya Denince Akla... (s. 52)	300	112	7	2,678571	16	49,45339	Zor
5	Ah Bir Zengin Olsam (s. 57)	252	101	8	2,49505	12,625	65,63514	Orta
5	Lüksün Sınırı Yok (s. 58)	240	111	7	2,162162	15,85714	70,57299	Kolay
5	Parayla Mutluluk Olur mu? (s. 68)	321	110	6	2,918182	18,33333	33,73705	Zor
6	İkinci Dilim Türkçe (s. 72)	298	100	7	2,98	14,28571	41,81779	Zor
6	Bedenin Söyledikleri (s. 72)	370	118	3	3,135593	39,33333	-29,8075	Çok Zor
6	Yazalım mı? Konuşalım mı? (s. 74)	272	103	6	2,640777	17,16667	47,9268	Zor
6	Ben de Amerikan Delikanlısıyım (s. 77)	289	102	19	2,833333	5,368421	70,98425	Kolay
7	Mizahın Gücü (s. 80)	312	102	7	3,058824	14,57143	37,90534	Zor
7	Yabancı Diller (s. 84)	320	108	8	2,962963	13,5	44,55296	Zor
7	Sessiz ve Derinden (s. 86)	380	120	8	3,166667	15	32,45417	Zor
7	En Miskin, En Komik Kedi (s. 91)	334	108	8	3,092593	13,5	39,34509	Zor
8	Müziğin Matematiği (s. 96)	295	102	9	2,892157	11,33333	53,0526	Orta
8	Müzikle Tedavi (s. 96)	295	103	8	2,864078	12,875	50,15693	Orta
8	Notalarda İsyan (s. 98)	301	103	5	2,92233	20,6	27,65439	Çok Zor
9	Eski Türk Evlerinin Mimarisi (s. 104)	329	108	6	3,046296	18	29,46005	Çok Zor
9	Trevi (s. 108)	311	111	6	2,801802	18,5	37,97761	Zor
9	Assos (s. 110)	290	107	6	2,685185	18	43,96769	Zor
9	Mimaride Çevreci Tasarımlar (s. 112)	305	101	7	3,019802	14,42857	39,84588	Zor
10	Televizyona Bağlı Hayatlar (s. 116)	312	102	7	3,058824	14,57143	37,90534	Zor
10	İssiz Bir Adaya Düşseniz (s. 118)	284	103	5	2,757282	20,6	34,28521	Zor
10	Hayata Kısa Bir Mola (s. 121)	296	101	5	2,930693	20,2	28,36241	Çok Zor
10	Televizyonda Yarış Var (s. 124)	342	124	4	2,758065	31	7,109758	Çok Zor
11	Kadın ve Erkek Beyni Farklı mı? (s. 129)	274	100	7	2,74	14,28571	51,45979	Orta Güçlükte
11	Zeka Bir İşe Yarar mı? (s. 132)	263	104	14	2,528846	7,428571	77,84003	Kolay
11	Çare Sizensiz (s. 134)	311	101	5	3,079208	20,2	22,39582	Çok zor
11	Beyin Hakkındaki Gerçekler (s. 137)	302	101	7	2,990099	14,42857	41,0392	Zor
12	Paralel Evrenler (s. 140)	310	100	7	3,1	14,28571	36,99679	Zor
12	Uzaya Gitmeden Önce	360	124	5	2,903226	24,8	17,4599	Çok zor
12	Astrolojinin Doğuşu (s. 148)	320	105	7	3,047619	15	37,2369	Zor

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ Ders Kitaplarındaki
Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

Hitit 3 Ders Kitabı incelendiğinde, kitabın 12 bölümden ve 38 metinden oluştuğu görülmektedir. Metinler ortalama uzunlukları 2,35 ile 3,16 arasında değişen sözcükten oluşmaktadır. Türkçenin ortalama kelime uzunluğu dikkate alındığında 6 metnin ortalamanın altında olduğu 32 metnin ise ortalamanın üstünde olduğu görülmektedir. Yeni Hitit 3 kitabında yer alan metinlerin ortalama cümle uzunlukları 5,36 ile 39,33 arasında değişmektedir. Türkçenin ortalama cümle uzunluğu Ateşman'a (1997) göre 9-10 sözcükten, Bezirci ve Yılmaz'a (2010) göre ise 10-11 sözcükten oluşmaktadır. Ateşman'ın (1997) ortalama cümle uzunluğu dikkate alındığında 3 metnin ortalamanın altında 35 metnin ise ortalamanın üstündedir.

80,78 ile -29,80 arasında değişen okunabilirlik düzeyine sahip metinler incelendiğinde ise çoğunun zorluk düzeyi açısından zor sınıfta yer aldığı görülmektedir. Buna göre metinlerin 7 tanesi çok zor, 17 tanesi zor, 10 tanesi orta güçlükte, 4 tanesi ise kolay düzeydedir. Kitabın en zor metni -29,80 okunabilirlik düzeyine sahip Bedenin Söyledikleri, en kolay metni ise 80,78 zorluk düzeyi ile Şimdiki Çocuklar Harika isimli metinlerdir. Kitapta yer alan metinler zorluk düzeyleri açısından öğrenci seviyesine uygundur; ancak eserde yer alan Bedenin Söyledikleri isimli metnin seviyenin oldukça üstündedir. Kitaptaki metinler zorluk seviyelerine göre sıralanmamıştır. Metinler kolaylık ve zorluk seviyeleri açısından rastgele bir dağılım göstermektedir.

İstanbul C1+ ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri hesaplanmış ve sonuçlara ilişkin bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3
İstanbul C1+ Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Durumları

Metin Adı	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
1A Saatin İcadı	2079	757	50	2,7463	15,14	48,97	Zor
1B 24 Saat Yetmiyorsa...	2036	706	61	2,8838	11,57	52,78	Orta Güçlükte
1C Ünlü Bilim Adamlarının Çocuklukları	1765	622	51	2,8376	12,19	53,15	Orta Güçlükte
2A Aşkın Kimyası	1400	555	44	2,5225	12,61	64,57	Orta Güçlükte
2B Ünlü Aşklar ve Aşk Mektupları	1497	601	51	2,4908	11,78	68,02	Orta Güçlükte
2C Aşkın Sırrı	2027	798	99	2,5401	11,78	66,04	Orta Güçlükte
3A Büyük İkramiyeyi Kazanıp Sonra Kaybedenler	1576	534	43	2,9513	12,41	47,87	Zor
3B Satranç ve Tavla	1200	472	32	2,5423	14,75	58,20	Orta Güçlükte
3C Elmas Gerdanlık	2591	1004	112	2,5806	8,96	71,77	Kolay
4A Arzuhâlden Dilekçeye	556	183	14	3,0382	13,07	42,66	Zor
4B İş Görüşmelerinde İşverenler Nelere Dikkat Eder?	962	321	31	2,9968	10,35	51,42	Orta Güçlükte
4C Fatih Sultan Mehmet Mahkemedede	1080	422	26	2,5592	16,23	53,65	Orta Güçlükte
5A Lumiere Kardeşler	1302	449	38	2,2984	11,81	75,67	Kolay
5B Susuz Yaz	1797	790	108	2,2746	7,31	88,37	Kolay

5C	Yabancı Ülkelerde Yayınlanan Türk Dizileri	1339	550	28	2,4345	19,64	49,76	Zor
6A	Bilge ve Bilgelik	1585	607	63	2,6112	9,63	68,79	Orta Güçlükte
6B	Bilgi Teknolojisi	1089	337	26	3,2314	12,96	35,24	Zor
6C	Bilgi Toplumu ve Üniversiteler	1994	703	44	2,8364	15,97	43,19	Zor
7A	Sanat Nedir?	1182	438	43	2,6986	10,18	63,85	Orta Güçlükte
7B	Sanat Türleri	1240	449	39	2,7616	11,51	57,84	Orta Güçlükte
7C	Türk Süsleme Sanatları	1539	576	54	2,6718	10,66	63,67	Orta Güçlükte
8A	Suç Nedir?	1523	525	40	2,9009	13,12	48,04	Zor
8B	Adalet Nedir?	1189	404	31	2,9430	13,03	23,82	Çok Zor
8C	Esaretin Bedeli	1594	604	83	2,6390	7,27	73,83	Kolay
9A	Mizah Her Kapıyı Açar	2054	726	59	2,8292	12,30	53,06	Orta Güçlükte
9B	Mizah Türleri	1010	389	35	2,5964	11,11	65,52	Orta Güçlükte
9C	Hasan Kaçan	388	158	15	2,4556	10,53	72,69	Kolay
10A	Dünden Bugüne “Para”	1999	762	53	2,6233	14,37	55,93	Orta Güçlükte
10B	Türkiye’de Enflasyonun Tarihsel Gelişimi	1433	514	26	2,7879	19,76	35,25	Zor
10C	Öğrenciler İçin Tasarruf Yöntemleri	1727	594	47	2,9074	12,63	49,06	Zor
11A	Dünyamız	870	317	28	2,7444	11,32	59,03	Orta Güçlükte
11B	Küresel Isınma Nedir?	856	294	21	2,9115	14	45,32	Zor
11C	Dünya’dan Mars’a	1160	459	27	2,5272	17	52,92	Orta Güçlükte
12A	Gençlerin Medya Tüketimi	1475	503	36	2,9324	13,97	44,56	Zor
12B	Mert’in İletişim Serüveni	1516	602	84	2,5182	7,16	78,98	Kolay
12C	İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığı	1391	485	43	2,8680	11,27	54,19	Orta Güçlükte

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1+ Ders Kitabı okuma metinleri okunabilirlik düzeyi açısından incelendiğinde karşımıza çıkan sonuçlar Tablo 1’de görülmektedir. Ders kitabında 12 bölümde toplam 36 okuma metni bulunmaktadır. Metinlerin ortalama sözcük uzunlukları 2,29 ile 3,23 arasında değişmektedir. Türkçenin ortalama sözcük uzunluğu 2,6 hecedir (Ateşman, 1997; Bezirci ve Yılmaz, 2010). Buna göre kitapta yer alan 23 metin ortalamanın üzerindedir. 13 metin ise ortalama sözcük uzunluğu açısından ortalamanın altındadır. Metinlerin ortalama cümle uzunlukları ise 7,16 ile 19,76 arasındadır. Türkçenin ortalama cümle uzunluğu dikkate alındığında kitapta yer alan metinlerin 4 tanesi ortalamanın altında, 32 tanesi ortalamanın üstündedir.

Metinler okunabilirlik düzeyleri açısından incelendiğinde 6 metnin kolay, 18 metnin orta güçlükte, 11 metnin zor, 1 metnin ise çok zor olduğu görülmektedir. Metinlerin okunabilirlik puanları 23,82 ile 88,37 arasında değişmektedir. Okunabilirlik puanı azaldıkça metnin zorluk düzeyi artmaktadır. Buna göre metinler arasında en kolay olanı 88,37 güçlük düzeyi ile Susuz Yaz, en zor olanı ise 23,82 zorluk düzeyi ile Adalet Nedir? isimli metinlerdir. Metinler genel olarak incelendiğinde çoğunun öğrencinin anlayabileceği zorlukta olduğu görülmektedir. Ancak zorluk düzeyi en fazla olan Adalet Nedir? isimli metin seviyenin üzerindedir. Kitapta yer alan metinler kolaydan zora doğru bir sıralama takip etmemektedir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ Ders Kitaplarındaki
Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

Eserin ilk metni okunabilirlik açısından zor düzeyde iken sondan bir önceki metin kolay düzeydedir. Üniteler ve metinler arasında zorluk düzeyleri açısından bir sıralama yoktur.

Tablo 4
İstanbul C1+ Ders Kitabı ve Yeni Hitit 3 Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

Okunabilirlik Düzeyi	İstanbul C1+	Yeni Hitit 3
Çok Kolay	-	-
Kolay	6	4
Orta Güçlükte	18	10
Zor	11	17
Çok Zor	1	7
Toplam	36	38

İstanbul C1+ ve Yeni Hitit 3 kitaplarının her ikisi de 12 üniteden oluşmaktadır. İstanbul C1+ kitabında 36 metin yer alırken Yeni Hitit 3'te 38 metin yer almaktadır. İstanbul C1+ kitabının ortalama sözcük uzunluğu 2,29 ile 3,23 arasında değişmektedir. Buna karşın Yeni Hitit 3 ortalama uzunlukları 2,35 ile 3,16 arasında değişen sözcüklerden oluşmaktadır. Bu verilere göre Yeni Hitit 3 kitabı ortalama sözcük uzunluğu açısından daha uzun sözcüklere sahiptir.

İstanbul C1+ kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunlukları 7,16 ile 19,76 arasındadır. Yeni Hitit 3'te ise 5,36 ile 39,33 arasında değişmektedir. Buna göre Yeni Hitit 3 kitabı cümle uzunluğu açısından oldukça değişken bir yapıya sahiptir. Türkçenin ortalama cümle uzunluğunun epey üstünde cümle/cümleler barındırmaktadır. İstanbul C1+ kitabı ise uzunlukları açısından birbirine daha benzer yapıda cümlelere sahiptir.

Kitaplar okunabilirlik düzeyleri açısından incelendiklerinde ise İstanbul C1+ kitabında yer alan metinlerin 18 tanesinin orta güçlükte, 6 metnin kolay düzeyde, 11 metnin zor, 1 metnin çok zor düzeyde olduğu; Yeni Hitit 3 kitabında ise 4 metnin kolay düzeyde, 10 metnin orta düzeyde, 17 metnin zor ve 7 metnin çok zor düzeyde olduğu görülmektedir. İstanbul C1+'da 1 metin çok zor düzeydeyken Yeni Hitit 3'te 7 metin çok zor düzeydedir. Her iki kitaptaki metinlere okunabilirlik düzeyleri açısından bakıldığında İstanbul C1+ kitabında yer alan metinlerin orta düzeye daha yakın olduğu görülmektedir.

Kolaydan zora doğru sıralanıp sıralanmaması açısından incelendiğinde her iki kitapta da bu hususa dikkat edilmediği söylenebilir. Kitaplardaki metinler kolaylıklarına göre sıralanmamış, konularına/temalarına göre bir sıralamaya tabi tutulmuşlardır.

Tablo 5
Kitapların Okunabilirliklerine Yönelik t-testi Sonuçları

	Kitap	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p
Ort. Sözcük Uzunluk	Yeni Hitit 3	38	2,82	,23036	2,061	,043
	İstanbul C1+	36	2,71	,21637		
Ort. Cümle Uzunluk	Yeni Hitit 3	38	15,84	6,12632	2,990	,004
	İstanbul C1+	36	12,48	2,92884		
Okunabilirlik Puanı	Yeni Hitit 3	38	44,12	20,77908	-3,048	,003
	İstanbul C1+	36	56,60	13,43999		

Ders kitaplarının ortalama sözcük uzunlukları arasındaki farka ait t değeri ($t=2,061$, $p<0.05$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle Yeni Hitit 3'ün İstanbul C1+'e göre daha uzun sözcüklere sahip olduğu söylenebilir.

Ders kitaplarının ortalama cümle uzunlukları arasındaki farka ait t değeri de ($t=2,990$, $p<0.05$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle Yeni Hitit 3'ün İstanbul C1+'e göre daha uzun cümlelere sahip olduğu söylenebilir.

Ders kitaplarının okunabilirlik puanları arasındaki farka ait t değeri ($t=-3,048$, $p<0.05$) anlamlı bulunmuştur. Bu bulguya göre İstanbul C1+'in Yeni Hitit 3'e göre okunabilirlik puanlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Buna göre İstanbul C1+'in okunabilirlik puan ortalamasının “orta güçlükte”, Yeni Hitit 3'ün okunabilirlik puan ortalamasının “zor” olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Okunabilirlik formülleri metinlerin dil yapısıyla ilgili bilgileri vermektedir. Ancak okunabilirlik düzeyleriyle metinler hakkında verilen fikirler belli orandadır. Bu nedenle sadece okunabilirlik düzeylerine bakarak metinlerin kolay veya zor olduklarına yönelik kesin kararlar vermek hatalı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu çalışmada Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Çalışmadan ortaya çıkan sonuçlara göre metinlerde öğrenci düzeylerine uygun metinlerin yanında seviyelerinin üstünde metinlerin de yer aldığını söylemek mümkündür.

Yeni Hitit 3 ders kitabında yer alan metinlere kelime uzunluğu açısından bakıldığında, 38 metinden 32 tanesinin ortalamanın üstünde olduğu söylenebilir. Kitapta yer alan 39,33 kelimelik uzunluğa sahip cümlelerin olduğu metinler öğrenciler için uygun olmayan metinlerdir. Yine aynı kitaptaki 35 metin, ortalama cümle uzunluğunun üstündedir. Yeni Hitit 3 ders kitabındaki metinler okunabilirlik düzeyleri açısından incelendiğinde 24 metnin zor ve çok zor seviyede olduğu, 10 tanesinin orta güçlükte ve 4 tanesinin ise kolay seviyede olduğu görülmektedir. 24 metnin zor ve çok zor seviyede olması kitaptaki metinlerin öğrenci seviyesinin üstünde zorluk düzeyinde olduğunu ortaya koymaktadır. Kitapta yer alan çok zor seviyesindeki 7 metnin ise öğrencinin seviyesinin çok üstünde olduğunu söylemek mümkündür. Ders kitaplarında, özellikle de yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında bulunan metinlerin sıralanışının kolaydan zora doğru olması beklenmektedir. Fakat Yeni Hitit 3 kitabında yer alan metinlerin kolaydan zora doğru bir sıralamaya göre dizilmediği görülmektedir. Kitabın bu yönüyle eksik olduğu söylenebilir.

İstanbul C1+ ders kitabında yer alan 36 metinden 23 tanesi Türkçenin ortalama sözcük uzunluğunun üstündedir. Yine aynı kitaptaki metinlerin 32 tanesi Türkçenin ortalama cümle uzunluğunun üstündedir. İstanbul C1+ kitabında yer alan metinlerin yarısının orta güçlükte, 6 metnin kolay, 12 metnin ise zor ve çok zor seviyesinde olduğu görülmektedir. Kitapta, okuma düzeyleri açısından genel olarak öğrenci seviyesine uygun metinler yer almaktadır. Ancak kitapta yer alan bir metin çok zor seviyesinde olduğu için öğrenci seviyesinin üzerindedir. İstanbul C1+ ders kitabındaki metinler de kolaydan zora doğru bir sıralama izlememektedir.

Çalışmadan ortaya çıkan sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında bulunan metinler, öğrencilerin rahat bir şekilde okuyup anlayabileceği uzunlukta sözcüklerden oluşmalıdır. Metinlerde yer alan cümleler de öğrencilerin anlayabileceği uzunlukta olmalıdır. Öğrenci seviyesinin üstünde uzunluğa sahip cümleleri öğrencilerin anlaması beklenemez. Çok kısa cümleler veya çok uzun cümleler öğrenci seviyesine uygun değildir.

Kitaplarda yer alan metinler okunabilirlik düzeyleri açısından öğrenci seviyesine uygun olmalıdır. Seviyelerinin çok altında kolaylığa veya çok üstünde zorluğa sahip metinler, yabancılara Türkçe öğretiminin hedeflerine ulaşılmasının önüne geçecektir. Ayrıca çok kolay metinler öğrencilerin sıkılmalarına, zor metinler ise özgüvenlerini kaybederek derslerden soğumalarına neden olabilir. Bu nedenle kitaplara alınacak metinler öğrenci seviyesine uygunluk açısından değerlendirilmelidir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi A1, A2, B1, B2 ve C1+ seviyelerinden oluşan 5 kurda yapılmaktadır ve her kur bir önceki kurdan daha zor bir yapıya sahiptir. Kurlar arasındaki kolaydan zora sıralamasına kurların içinde de uyulması gerekmektedir. Bir kurda yer alan her ünitenin bir öncekinden zor, ünitelerde yer alan her konunun da yine bir öncekine göre daha zor olması gerekmektedir. Kitaplarda yer alan metinler, metinlerde yer alan cümle ve sözcükler de yine aynı şekilde kolaydan zora doğru bir sıralamaya tabi olmalıdır. Her metin bir öncekinden daha zor olmalıdır. Bu sıralamada Ateşman (1997) tarafından verilen ortalama sözcük ve cümle uzunlukları dikkate alınabilir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplardan İstanbul C1+ kitabında ve Yeni Hitit 3 kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelendiği bu çalışma ile metinlerin güçlük düzeyleri ortaya çıkarılmıştır. Ders kitaplarını hazırlayanların ve bu alanda görev yapan öğretim elemanlarının metin seçiminde zorluk düzeylerini göz önünde bulundurmaları hem amaçlarına hem de hedeflerine ulaşmaları açısından etkili olacaktır.

Kaynaklar

- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12(3), 49-62.
- Chall, J. S. (1988). The beginning years. eds. B. L. Zakalukand ve S. J. Samuels. (Yay. haz.). *Readability: Its past, present, and future*, içinde. Newark, DE: International Reading Association P.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, G. ve Uzun, L. (2010). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özellikleri. H. Ülper (Yay. haz.), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* içinde (s. 141-155). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güneş, F. (2000). Çocuk kitaplarında okunabilirlik ilkeleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 67, 35-40.
- Hızarcı, S. M. (2009). *İlköğretim 6. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf düzeylerindeki türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (readability) kavramı. *TÜBAR-XIII*, 169-180.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Temiz, Ç. (2014). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumları. *IJLET*, 2, 70-80.

Extended Abstract

Introduction

Text books are one of the most important and mostly used materials in Teaching Turkish to Foreigners as well as at every grade of education. For texts which are in text books that are basic materials in lessons, being applicable for the target audience is a very important issue. Reading of texts which are compatible with the grade can be beneficial and aims of Teaching Turkish to Foreigners will be achieved. When choosing a text for a textbook, there are different ways to determine if it is compatible with the grade and one of them is specifying readability degree of the text. In this study, it is aimed to determine readability degree of texts which are in

Yeni Hitit 3 Yeni Hitit 3 and İstanbul C1+ used by many language centers for teaching Turkish to foreigners. Although there are many studies on readability of texts in literature, these studies are insufficient in the field of teaching Turkish to foreigners. Yılmaz and Temiz (2014) made a study by analyzing texts which are in Hitit series in this field. However, in this study Hitit 3 and İstanbul C1+ will be compared in terms of readability. This study will contribute a lot to literature by comparing these two book series which are commonly used in teaching Turkish as a foreign language in terms of readability.

Method

Document analysis method is used in this study based on comparison of texts in text books which are used in teaching Turkish as a foreign language in terms of readability. Yeni Hitit 3 and İstanbul C1+ text books which are used in teaching Turkish to foreigners are chosen in the study. These books are chosen since they are commonly used and prepared with advanced Turkish. Syllable, word and sentence lengths are calculated by selecting prose texts in the text books by researches. Syllables are divided according to Turkish syllable dividing method. When counting number of words, numbers with space, symbols and words which are divided by hyphen and abbreviations are counted as words. Number of sentences are counted according to their division by punctuation. Accumulated data is analyzed by SPSS 17.0 program. When making analysis, free sampling t-test is used to determine if there is difference between two books. Digital data is analyzed by using Flesch formula which was adapted to Turkish by Ateşman (1997) and readability scores of texts are determined.

Results and Discussion

When considering length of sentences in the texts which are in Yeni Hitit 3 text book, 32 of 38 texts are above average. Again, in the same book, 35 texts are above average sentence length. When considering readability degree of texts in Yeni Hitit 3 text book, 24 texts are hard and very hard, 10 are intermediate and 4 are easy. Having 24 hard and very hard text means the texts in the book have difficulty level which is above grade of students. It can be said 7 very hard texts in the book are much above the grade of students. It is expected that in text books, especially in text books which are used for teaching Turkish to foreigners, texts should be sorted from easy to hard. However, it is seen that texts in Yeni Hitit 3 are not sorted from easy to hard. Book has some deficiencies from this aspect.

23 of 36 texts in İstanbul C1+ text book are longer than Turkish average word length. Again, in the same book, 32 of the texts are above Turkish average sentence length. It is seen that half of texts in İstanbul C1+ are intermediate, 6 are easy and 12 are hard and very hard. Generally, the book has texts which are compatible with grade of students in terms of readability degree. However, since one of the texts is very hard, it is above grade of the students. Again, texts in İstanbul C1+ text book are not sorted from easy to hard.

Difficulty level of the texts are revealed in this study in which texts in İstanbul C1+ and Yeni Hitit 3 books which are used in teaching Turkish to foreigners are analyzed according to their readability degree. If instructors who prepare the text books and work in this field consider difficulty level of texts when choosing them, achieving their aims and targets will be easier and more effective. According to results revealed by the study, it is possible to say that there are texts above grade of students as well as texts which are compatible with grade of students in the books.